

*Революція та війна внесли у керівництво країни (через вибори народом) нібито гарних осіб. Здавалося б, нарешті все в Україні піде на краще. Весь цивілізований світ підтримує Україну морально і фінансово. А жертвність та патріотизм українців, санкції та осуд Западу стримують російського агресора. Давно можна і треба дбати про реальну економіку для людей. Країні вкрай важливі нові робочі місця, проекти реальних змін і нові дороги. Замість цього на тлі балаканини про реформи маємо неймовірне зростання цін і тарифів, спекулятивне падіння гривні та повну відсутність перспективи. Влада, всі її гілки прикипіли до корупції, до білябюджетного «бізнесу», до своїх офшорів і довели людей до зубожіння.
Бездарний уряд відправляли у відставку п'ять місяців! Яценюк увійде в історію, як самий ціпкий прем'єр.
Бездарно все: кадрова політика, темп державних рішень і навіть риторика «в телевізорі».*

НАРОД, ЗДАЄТЬСЯ, РОЗУМІЄ СВОЇ ПОМИЛКИ І САМ ШУКАЄ МИРНІ СПОСОБИ ВИЖИВАННЯ

*Вперше в Україні (17 років тому) на Хмельниччині почався так званий Кластерний рух в організації підприємництва. Це коли часто неформальні об'єднання проєктантів, науковців, виробників на регулярній основі залучали державні органи до вирішення своїх проблем. Збирались, щось обговорювали, домовлялись, вирішували... Чарівне слово «Кластер» примушувало чиновників якось допомагати людям. Але через деякий час все це заглохло.
І ось у Хмельницькому поширюється новий рух. Громадяни на ґрунті 5-ої статті Конституції створюють народні підприємства. При цьому не платять податки, збори й побори...
Кореспондент побував в Хмельницькому, щоб своїми очима побачити, як працює «бездержавна» народна економіка.*

Зісповідає оригіналу

народ України

територіальна громада міста Хмельницького

СВІДОЦТВО
народного підприємства
(суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності)

№ 23.00.000.030

Найменування суб'єкта:	ательє "ЗимаЛіто".
Поштова адреса:	29000, Україна, м. Хмельницький, вул. Раскової, 3, кв. 55.
Правовий статус суб'єкта:	самоврядна група людей (трудоий колектив).

— У фіскальній службі на обліку не стоїмо, податків не платимо. Та й в Мінтрансі теж не значимося, ліцензій на перевезення не беремо – дозвіл на діяльність підприємства видала наша громада! У моєму народному підприємстві п'ятнадцять перевізників. Возимо на мікроавтобусах пасажирів між містами і селами. Колись об'єдналися кілька власників бусів, а потім до нас стали приєднуватися і інші господарі автотранспорту. Працюємо тепер на себе! Якоюсь зупинили один з наших бусів в іншій області менти, причепилися, мовляв, де ліцензія на пасажирські перевезення? Навіть протокол склали. Потім побачили свідчення народного підприємства і видані громадою документи – і «охололи», – з посмішкою розповідає керуючий народним підприємством «НародАвтотранс» з Хмельницького Олександр Шкварук.

Розповідь автоперевізника звучить фантастично. Але побачивши в Хмельницькому кілька заповнених пасажирами бусів з табличкою на лобовому склі «НародАвтотранс», починаєш вірити: так, підприємство без держконтролю можливо.

Новий економічний устрій

ПОКИ ПОЛІТИКИ ТА ЧИНОВНИКИ ДОВГО І МАЛОПЕРЕКОНОЛИВО РОЗПОВІДАЮТЬ ПРО ПЛАНИ ВИХОДУ З ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ І ВЖЕ ТРЕТІЙ РІК АНОНСУЮТЬ ЯКІСЬ ЕФЕМЕРНІ РЕФОРМИ, В РЕЗУЛЬТАТІ ЯКИХ МИ НІБИТО ЗАЖИВЕМО ЩАСЛИВО І В ДОСТАТКУ, В УКРАЇНІ ПОТИХЕНЬКУ ЗАРОДЖУЄТЬСЯ НОВИЙ УКЛАД НЕЗАЛЕЖНОЇ ВІД ДЕРЖАВИ НАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ.

У Львові, Тернополі та Хмельницькому вже працюють десятки підприємств і індивідуальних підприємств, які НЕ платять податків державі, НЕ звітують за свою діяльність в Госфіскальній службі або в будь-якому іншому держвідомстві і НЕ платять за право займатися підприємницькою діяльністю.

Люди, об'єднані ідеями, розробленими групою ентузіастів в місті Хмельницькому, почали створювати народні підприємства поза зоною державного контролю ще три роки тому.

Вони називають себе просто «людьми», свій рух – «територіальною громадою», а своє бачення економіки без контролю держави – «народної економікою». Причому термін «територіальна громада» в Хмельницькому витлумачений абсолютно не так, як звикли тлумачити українські політики та чиновники – тобто не як якесь об'єднання громадян, які спільно вирішують дрібні питання місцевого благоустрою та побуту, на кшталт ОСББ та «самоврядувань» в мікрорайонах.

«Народна економіка» в хмельницькій версії – це три десятка солідних підприємств по пасажирських автоперевезень, переробки вторсировини, ресторани і кафе, аудиторські та юридичні контори і фермерські господарства. А також близько сотні людей, які займаються дрібним індивідуальним бізнесом: дизайнери, шевці, кравці, будівельники, стоматологи, художники. Всі вони об'єднані договором про «територіальну громаду», платять у фонд громади мінімальні внески, які називають «інвестиціями» – від 100 грн на місяць і вирішують ключові питання свого бізнесу самі. Без погоджень і звітів державі.

Штудіюючи Конституцію

«Про те, що у нас вийшло за минулі три роки, говоримо: «Нічого собі чайку попили!» – Розповідає одна з ідеологів «територіальної громади» міста Хмельницький Ольга Уграк.

П'ять років тому в Хмельницькому зібралася група підприємців, яким набридло працювати на армію бюрократів-чиновників.

— Нас усіх міцно образила держава. Одних загризли бюрократи при відкритті бізнесу, інших «рвали» податкова і армія всяких

перевіряючих – від санепідстанції до пожежників. В цілому все розуміли, що держава поставила нас в стійло, визначивши рамки «туди – зась, сюди – зась» і по суті зробивши нас кріпаками, – згадує уповноважений Хмельницької територіальної громади Павло Білецький. – Ми спілкувалися і міркували, як вибратися з цього зачарованого кола. І в якийсь момент зрозуміли, що в Конституції по суті дана відповідь на всі наші запитання! Наприклад, в статті п'ятої йдеться: **«НОСІЄМ СУВЕРЕНІТЕТУ І ЄДИНИМ ДЖЕРЕЛОМ ВЛАДИ В УКРАЇНІ Є НАРОД. НАРОД ЗДІЙСНЮЄ ВЛАДУ БЕЗПОСЕРЕДНЬО І ЧЕРЕЗ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ».**

— Слово «безпосередньо» – це основний постулат про те, кому насправді належить влада, – розповідає Ольга Уграк. – А союз «і» в цій пропозиції лише доповнення: мовляв, якщо хочете – керуйте собою безпосередньо самі, а хочете – можете «через органи державної влади». Такі ж відповіді є в багатьох статтях Конституції, постановах Конституційного суду, законах і указах президентів України. Згідно з Конституцією, можна робити все, що не заборонено законом. Ми це і робимо! Доходить до абсурду: наші противники, а таких чимало, називає нас «сектантами». Через те, що Конституцію України ми використовуємо як Біблію. Ми не підтримуємо партії, не підтримуємо будь-яку релігійну конфесію. Це особиста справа кожного, як сім'я. Це обумовлено в суспільний договір громади. Перед виборами до нас в офіс ходили від різних партій натовпами ходять. Просять і пропонують співпрацю, аби наша громада їх підтримала. Даємо всім від воріт поворот. Ми поза релігією і поза політикою.

Уважно вивчивши законодавство України, група однодумців з Хмельницького знайшла в ньому ґрунтовну правову опору для своєї ідеї територіальних громад і народної економіки, незалежних від держави. Так, в «Законі України про місцеве самоврядування», в статті 2, є положення про те, що **«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ ... ЯК БЕЗПОСЕРЕДНЬО, ТАК І ЧЕРЕЗ СІЛЬСЬКІ, МІСЬКІ РАДИ ТА ЇХ ВИКОНАВЧІ ОРГАНИ».**

«Буквоїди», чи то пак шанувальники букви закону – ідеологи територіальної громади з Хмельницького – знову побачили подвійність формулювання у фразі «як безпосередньо, так і ...», і трактували її в свою користь. Тобто вирішили управляти собою «безпосередньо».

Інвестиції працею

Терміни «заробітна плата», «власник підприємства», «оплата за послугу» і «плата за товар» на народних підприємствах Хмельницького – під заборону. Замість заробітної плати робочі на підприємстві отримують «винагороду» за «трудоу інвестицію». Питання про розмір «винагороди» вирішує «керуючий народним підприємством» – такий титул отримує власник бізнесу, який прилучився до громади. У кафе відвідувач, розплачуючись за випитий кави і з'їдений десерт, отримує від офіціанта талон з печаткою громади про отримання «грошової компенсації» за спожитий продукт.

Народне підприємство – кафе «Говінда» – працює в центрі міста. Будній день, половина столиків зайнята. На так званій «Дошці споживача» замість копій стандартного свідоцтва приватного підприємця – документ громади «народного підприємця» і файл з виписками з законів України.

— Коли я вирішив відкрити кафе вегетаріанської індійської кухні, то не припускав, що зіткнуся з непереборним парканом з бюрократів, – розповідає керуючий кафе «Говінда» Ярослав Посмітюха. – Зайшовши в першу ж інстанцію за дозвільними документами, я зрозумів, що мені доведеться ще кілька місяців бігати з одного кабінету в інший по різних відомствах за всілякими дозволами, свідоцтвами

і ліцензіями. Тоді я звернувся до громади Хмельницького і за два дні отримав всі документи! Ніякої бюрократії. Зараз в кафе працює близько десятка осіб, я керуючий народним підприємством. Вже через пару місяців після відкриття кафе я зрозумів: якби продовжував працювати в державній зоні відповідальності, то довго б не протягнув. Нам довелося б виплачувати щомісяця десятки тисяч гривень у вигляді податків, соціальних внесків, плати за дозволи. Якщо все це виплатити, то підприємство розориться і не зможе виплачувати винагороди за працю працівникам. Зате зараз все в порядку. Ніякі «перевірляники» з державних інстанцій до нас не приходять, все давно знають, що ми працюємо від територіальної громади.

На околиці Хмельницького на території давно зупиненого заводу діє цех з переробки пластикової вторсировини в будівельну плівку. Цех дає роботу кільком жителям Хмельницького.

Про те, що і це підприємство не вижило б під гнітом перевіряючих інстанцій і податковим пресом, говорить керуючий цеху переробки вторсировини Дмитро Надопта. Близько року тому колишній спортсмен, неодноразовий чемпіон України та Європи з волейболу вирішив зайнятися виробництвом і орендував цех на заводі, який фактично припинив своє існування.

— Зареєстрував в громаді міста народне підприємство і вперше зітхнув вільно – наді мною більше не висіли дамокловим мечем звіти в податкову і податки, – каже Дмитро. – Підприємство стало працювати на себе, а не на чужого дядька.

Через декілька місяців роботи у формі народного підприємства керуючий після виплати винагороди за працю працівникам, залишився з прибутком. Цікаво, що зараз крім планів розширення підприємства Дмитро мріє про відкриття на заводі спортивного залу для занять волейболом. «Прибуток пушу на обладнання спортзалу. А потім відкрию спортивний клуб територіальної громади – діти будуть безкоштовно займатися спортом!» – поділився ідеєю підприємець.

Ставлення державних відомств до народних підприємств Хмельницького складається за схемою «прийшов, побачив, нічого не зрозумів, низив плечима, пішов». «Працюємо на себе. Звичайно, іноді залітають податківці. Дивляться документи, потім приходять в стан крайнього душевного замішання і тікають в сум'ятті», – посміхається один з місцевих народних підприємців Андрій.

До обласної територіальної громаді Хмельницького приєднуються і фермери.

Народний фермер із села Балин Хмельницької області Михайло Козуленко розповідає про те, як після реєстрації в громаді його намагалися «запресувати» мільйонери і голова сільради.

— Прийшов до сільської ради сповістити, що я тепер працюю від громади. Голова ради почав кричати, що ми самозванці. Викликав навіть міліцію. Мільйонери теж спочатку наїжджали, кричали: «Хто ви такі?! Хто вас уповноважив?». Я їм пред'явив документи і закони України, за якими можна працювати від імені громади. виявилось, що правоохоронці самі толком не знають законів – документи їх протверезили і вони знехотя погодились, що ми працюємо законно, – згадує фермер Михайло Козуленко.

Важливо відзначити, що в планах територіальних громад Хмельницького не тільки створення «некомерційного сектора» народної економіки, а й утворення в рамках цього союзу «народних реєстраційних служб».

У тому числі автотранспортної.

— З середини березня громада видає народні реєстраційні знаки на автомашини і техпаспорта. Ті власники машин, які захочуть приєднатися до громади і поставити до нас на облік авто, повинні

зняти транспорт з державної реєстрації в МРЕВ, потім отримати у нас техпаспорт і номери. Я зробив це одним з перших. Звичайно, впевнений, що будуть тертя з поліцією і МРЕВ, але за законом громада теж може займатися такою діяльністю, – показує вже отримані номери автоперевізник і керуючий «НародАвтотрансом» Олександр Шкварук.

За словами Олександра, нові «народні» номери зовсім не вплинуть на взаємини з дорожньої інспекцією поліції: «Якщо володар народних номерів здійснює ДТП або порушує правила, то він відповідає за них як всі інші, на загальних підставах. Різниця лише в тому, що копії реєстрацій «громадських» автомобільних номерів і техпаспортів ми передамо поліції. І номери наші будуть в їх базі. Зате ми йдемо від поборів МРЕВ і дорожніх зборів, які йдуть не на ремонт доріг або вдосконалення комп'ютерного обліку в МРЕВ, а на утримання армії бюрократів-нероб в цих відомствах».

Народні табу – алкоголь, тютюн, перепродаж

Однак ні «революціонерами», ні «сепаратистами» хмельницькі «люди» себе не вважають.

— Держава може функціонувати без нас, – розмірковує однодумець Ольги Уграк – уповноважений територіальної громади Хмельницького Павло Білецький. – Ми за вуха нікого в громаді і народну економіку не тянемо. Завжди є люди, яким зручніше займатися бізнесом під контролем держави. Інші підприємці поки нам не вірять. І ми розуміємо: те, що ми робимо, поки схоже на фантастику. Треті залякані і не вірять, що можна працювати без податків і державного контролю. Кажуть, мовляв, народна економіка – до пори до часу, а потім прийдуть податківці, подадуть до суду, і все зруйнують. Крім того, є ті сфери діяльності держави, якими ми займатися не хочемо і не будемо. За моральними принципами. Це ліки, алкоголь, тютюн, зброя. Також під заборонаю в територіальних громадах «купи-продай» – торгівля товарами, які створені не тобою особисто і не на твоєму підприємстві.

Як працює народна економіка

Офіційно посада жительки Хмельницького Ольги Уграк називається так: «уповноважена Хмельницької територіальної громади з питань реєстрації». Три роки тому господиня аудиторської фірми Ольга Уграк навіть не припускала, що стане справжньою «мамою» народної економіки. У функції «уповноваженої з питань реєстрації» входять облік народних підприємців і підприємств, видача їм «народних» свідоцтв на право займатися своєю діяльністю.

Стати народним підприємцем або зареєструвати народне підприємство в Хмельницькій територіальній громаді досить просто. Для цього потрібно просто підписати суспільний договір з громадою, знятися з державного фіскального обліку та отримати свідоцтво народного підприємця. А також вислати в усі державні інстанції повідомлення про те, що ви вирішили працювати як народний підприємець.

Судячи з відповідей державних інстанцій, відомства поки досить байдуже реагують на те, що хтось вирішив працювати без їх контролю. У всіх відомчих документах, отриманих громадою у відповідь на їх сповіщення, – стандартні формулювання: мовляв, «взяли до уваги», «сподіваємося на плідну співпрацю» і навіть «хочемо подякувати вам за вашу роботу».

Який зиск громаді?

Це питання теж не може не виникнути: яка вигода територіальній громаді (яка дає крила народному підприємству) від цієї народної економіки?

За договором всі, хто вирішив працювати під крилом територіальної громади, повинні «інвестувати» в неї щомісяця або 100 грн, або один відсоток від прибутку.

При цьому підприємців ніхто не контролює: скільки грошей перераховувати громаді – вирішує сам керуючий народним підприємством. Ніяких звітів про доходи або прибутки в громаді також не існує.

— Звичайно, у багатьох виникає питання: а якщо підприємець вирішить весь прибуток класти в кишеню? За принципом: мільйон собі, а 100 грн в громаду. На здоров'я! Чим багатше люди, тим сильніше суспільство. Це ж елементарний принцип економіки! У свою чергу, народні підприємці чудово розуміють: що багатший громада – тим ми сильніше. Сильна громада потрібна для захисту тих, хто в ній знаходиться. Тому насправді такої проблеми немає, – каже Павло Білецький і додає, що планів у територіальній громаді безліч:

— КОЛИ-НЕБУДЬ МИ ВІДКРИЄМО І НАРОДНІ МИТНИЦІ З ІМПОРТУ ТА ЕКСПОРТУ НЕПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ ВІД ВИРОБНИКА.

До слова, не дивлячись на те, що за останні два роки до територіального об'єднання народної економіки приєдналося кілька десятків індивідуальних підприємців і підприємств, управлінського «апарату» в традиційному розумінні в громаді немає. Навіть лідери – уповноважені громади Павло Білецький та Ольга Уграк – не отримують ніяких зарплат або винагород за свою роботу, діючи як волонтери. На що живуть? У обох є невеликі народні підприємства з надання послуг населенню – кошти на життя беруть з прибутку.

Народним підприємствам потрібно готуватися до атаки з боку держави

Всього в місті Хмельницький та Хмельницькій області у територіальну громаду об'єдналося понад тисячу осіб. Приблизно стільки ж числиться в територіальних громадах Тернополя і Львова. У цих двох містах також працюють кілька десятків народних підприємств і сотні народних підприємців. Звичайно, не всі можновладці спокійно ставляться до реалізації проекту народної економіки від територіальних народних громад. Наприклад, мер Хмельницького Олександр Симчишин налаштований вкрай негативно по відношенню до народних підприємств.

— Ці люди посилаються на п'яту статтю Конституції, але в той же час своєю діяльністю порушують цілий ряд нормативних актів і законів України, – заявив міський голова.

Багато юристів також налаштовані скептично.

— Шлях створення народних підприємств – абсолютно не законний, – говорить юрист Роман Марченко, – і працюють вони до сих пір лише тому, що ними поки що ніхто не зацікавився. В даному випадку це порушення, яке відноситься до статті 212 Кримінального кодексу – ухилення від сплати податків. Можуть ще застосувати статтю про самоправство. Я б нікому не рекомендував ставати таким «підприємцем» – це шлях порушення чинних законів.

І адвокат Віктор Чевгуз вважає, що хмельницькі народні підприємства повинні в обов'язковому порядку платити податки і реєструватися в державних службах:

— Якщо вони виробляють продукцію, надають послуги і отримують прибуток, то вони повинні платити податки, реєструватися в державних інстанціях. Податки можуть не платити лише неприбутковій громадській організації. А тут у наявності отримання прибутку. Отже, це незаконна діяльність.

У той же час є й інші думки.

— Я уважно ознайомився з реалізацією ідей народної економіки територіальної громади міста Хмельницький. Ми навіть конференцію збирали на цю тему. На конференції були вчені-правознавці, економісти і соціологи, – розповідає доктор економічних наук, академік

Анатолій Скопенко, – Була зачитана доповідь про Хмельницьку територіальну громаду, її схвалили. Реалізація ідей народних підприємств і місцевого самоврядування зразка Хмельницької територіальної громади в цілому відповідає основним законам України і має право на життя. Звичайно, те, що вони роблять не зовсім вкладається в традиційне розуміння економіки, це дуже нестандартно. Але законів не порушує. До речі, в США і Європі давно існують і працюють аналогічні громади місцевого самоврядування – фактично без контролю держави.

Втім, юрист Юрій Коломієць вважає, що народні підприємства не чіпають лише до пори до часу.

— Перш за все потрібно розуміти, що ініціатори народних підприємств Хмельницької територіальної громади поки діють лише на місцевому рівні, там, де їх знають і вони мало кому поки заважають. Як тільки їх діяльність вийде за рамки районів, відразу включаться механізми «прихованого опору» у владних структурах. Їх просто закрийють як беззаконні, не допоможуть навіть томи законів та висновки вчених. Поки їх держава не помічає, вважаючи групою божевільних мрійників, і не реагує на них. Ці люди, по суті, зазіхають на те, що державна система споконвіку вважає своєю власністю, – на податки і контроль над економікою і фінансами. Як тільки вони перейдуть до більш масштабних дій, відразу з'являться судові позови по «незаконній підприємницькій діяльності», заборони судів і навіть силові акції з участю поліції і СБУ. Тому їм потрібно готуватися до дуже серйозного опору всього державного апарату», – попереджає правознавець.

Самі народні підприємці з Хмельницького розуміють, що їх проєкт рано чи пізно піддасться пресингу з боку держави

— Звичайно, бюрократія не буде спокійно спостерігати, як розвивається наше рух народних громад, який вже отримав підтримку і в інших містах, – запевнила народна підприємниця Ольга Уграк, – Та й на Заході є аналоги нашого руху – муніципальні і селищні комуні, які виробляють і торгують своєю продукцією і при цьому абсолютно не залежать від держави. Але в Україні все по іншому. Нещодавно ми отримали інформацію, що в Хмельницькому управлінні СБУ збирають інформацію про нас. Можуть навіть з обшуком прийти. Але у нас вся бухгалтерія прозора. До того ж на нашій стороні закони. Якщо держава почне нам протидіяти, звернемося в суди, будемо відстоювати там свої права. Як буде насправді – подивимося. Зараз можна констатувати, що народні підприємства поки відносно спокійно існують лише через повну дезорганізацію державного апарату, у якого просто не доходять руки до «бездержавників». Але рано чи пізно, цілком можливо, ними займуться впритул і тоді у «народної економіки» почнуться справжні проблеми. Чи вистоять народні підприємства? Відповідь на це питання залежить від двох речей. По-перше, наскільки сильно на той час буде рух громад. По-друге, в якому стані перебуватиме держава. Адже, як бачимо, самі народні підприємства виникли як відповідь на повну деградацію всієї системи державного управління в Україні. З одного боку, держапарат не виконує суспільно корисні функції (тобто, грубо кажучи, не підтримує в країні порядок, єдині правила гри і верховенство закону, не забезпечує безпеку громадян). З іншого боку, при всьому при цьому, намагається продовжувати виконувати функції суспільно шкідливі («кришування», корупція, бюрократична тяганина).

Якщо держава і далі продовжить існувати в такому безглуздому для суспільства форматі, то опір держапарату буде тільки рости. У тому числі – через створення народних громад за прикладом Хмельницького. І впоратися з ними тоді буде не так вже й просто.

Олександр СИБІРЦЕВ,
страна. ua